

Order Kutuzowa

(ros. *Орден Кутузова*)

Statut orderu.

Order Kutuzowa I i II stopnia został ustanowiony dekretem Rady Najwyższej ZSRR z dnia 29 lipca 1942 roku. Nieco później, w dniu 8 stycznia 1943 roku wprowadzono odznaczenie III st. oraz ostateczny opis nagrody. W następnych latach kilkakrotnie wprowadzono poprawki do statutu orderu Kutuzowa.

Order ustanowiono w celu nagradzania korpusu oficerskiego Armii Czerwonej za dobrze dopracowany i perfekcyjnie przeprowadzony plan bojowej operacji (na poziomie frontu, armii lub innej jednostki wojskowej), w wyniku której przeciwnik poniósł duże straty. Order Kutuzowa posiadał trzy stopnie: I (najwyższy), II, III.

Orderem Kutuzowa I st. nagradzano dowódców frontów i armii, ich zastępców oraz szefów sztabów za:

- dobrze dopracowaną i przeprowadzoną operację wojskową, w wyniku której doszło do zniszczenia sił przeciwnika;**
- dobrze przemyślany i wdrożony plan taktycznego wycofania się dużych jednostek wojskowych z jednoczesnymi zmasowanymi kontratakami i wyprowadzeniem własnych wojsk na nowe pozycje bez istotnych strat żołnierzy lub techniki;**
- umiejętną organizację operacji dużych jednostek wojskowych w walce z przeważającymi siłami przeciwnika przy najmniejszych stratach własnych.**

Orderem Kutuzowa II st. nagradzano dowódców korpusów, dywizji, brygad oraz szefów sztabów za:

- wyjątkowy upór w przeciwstawieniu się przeważającym siłom przeciwnika, utrzymywanie zajmowanych pozycji z wykorzystaniem ognia artylerii, czołgów i awiacji oraz przejście z obrony do kontrataku;**
- mistrzowskie dowodzenie walką z przeważającymi siłami przeciwnika w okrążeniu oraz organizację wyjścia z okrążenia z zachowaniem zdolności do walki własnych jednostek bojowych;**
- organizację umiejętnej walki z przeważającymi siłami jednostek czołgowych lub lotniczych przeciwnika, w wyniku której doszło do dużych strat wroga , oraz jego odstąpienia.**

Orderem Kutuzowa III st. nagradzano dowódców pułków, batalionów, kompanii oraz szefów sztabów pułków za:

- inicjatywę podczas walki oraz zadanie klęski przeciwnikowi w wyniku gwałtownego i niespodziewanego ataku;**
- umiejętne zajęcie dużego węzła oporu przeciwnika, utrzymanie go, oraz odparcie kontrataku;**

- organizację pościgu za wycofującym się wrogiem, zniszczenie techniki oraz szybką likwidację okrążonych jednostek przeciwnika;
- śmiałe wyjście na komunikacje przeciwnika, zniszczenie baz i garnizonów tyłowych;
- mistrzowskie opracowanie planu walki z wykorzystaniem wszystkich rodzajów broni, co doprowadziło do zdecydowanego zwycięstwa.

Order Kutuzowa nosi się po prawej stronie klatki piersiowej. W pobliżu innych orderów ZSRR order Kutuzowa mocowany jest w kolejności:

- I i II st. za orderem Uszakowa odpowiedniego stopnia;
- III st. za orderem Suworowa III stopnia.

Ogólny opis orderu.

Order Kutuzowa I st. wykonano ze złota w postaci wypukłej pięcioramiennej gwiazdy z rozchodzącymi się srebrnymi promieniami. Środek gwiazdy jest okrągły, pokryty białą emalią i ozdobiony złotym laurowo-dębowym wieńcem umieszczonym na obrzeżach. Na dole wieńca widoczne są z prawej i lewej strony dwie czerwone emaliowane wstążki. W środku odznaczenia znajduje się złoty wizerunek Kutuzowa na tle srebrnej Wieży Spasskiej moskiewskiego Kremla z czerwoną gwiazdką na szczycie. Dokoła Kutuzowa można dostrzec emaliowaną na biało wstążkę z połączonym napisem „МИХАИЛ КУТУЗОВ”. Przestrzenie pomiędzy końcami złotej gwiazdy wypełnione są srebrnymi promieniami, wychodzącymi z białej wstążki. Na odwrotnej stronie odznaczenia widnieje gwintowany słupek w celu przymocowania orderu do munduru. Zawartość złota w orderze Kutuzowa I st. wynosi 19,976±0,76 g, srebra – 18,952±0,734 g. Ogólna waga odznaczenia – 42,0±1,8 g. Ordery Kutuzowa II i III st. zostały w całości wykonane ze srebra, nie posiadają ozdobnego laurowo-dębowego wieńca, a różnią się pomiędzy sobą obecnością białej i czerwonej emalii. Ogólna waga odznaczenia II st. wynosi 37,3±1,7 g, III st. – 26,2±1,6 g. Wymiar poprzeczny orderu Kutuzowa I, II st. – 50 mm, III st. – 44 mm.

Historia orderu.

Order Kutuzowa był jedynym orderem, którego poszczególne stopnie wprowadzano w różnych odstępach czasowych. W odróżnieniu od orderu Suworowa, miał on w swoim statucie bardziej „obronny” lub „sztabowy” charakter.

Decyzją Rady Najwyższej ZSRR z dnia 28 stycznia 1943 roku jako pierwsi order Kutuzowa I st. otrzymało 17 dowódców wojskowych, m. in. generał Tuleniew (za wyzwolenie Kaukazu Północnego), generał-pułkownik Purkajew (za wyzwolenie miasta Wielkie Łuki). Odznaczenie nr 1 otrzymał generał-lejtnant Gałanin za walki pod Stalingradem, który w późniejszym czasie został odznaczony tym samym orderem po raz drugi.

Pięcioro oficerów najwyższej rangi ZSRR zostało odznaczonych orderem Kutuzowa I st. trzykrotnie, a admirał Gorszkow był jedynym odznaczonym admirałem. Współpracownicy NKWD oraz kontrwywiadu zostali odznaczeni ponad 20 razy, w tym dowódca głównego zarządu kontrwywiadu „SMERSZ” komisarz 2 rangi Abakumow, dowódca kontrwywiadu I Frontu Białoruskiego generał Wadis i inni.

W dniu 28 stycznia 1943 roku dekretem Rady Najwyższej ZSRR nagrodzono pierwsze 4 osoby orderem Kutuzowa II st. Odznaczenie nr 1 wówczas otrzymał dowódca 13 dywizji generał-major Rodimcew.

Pierwsze nagrodzenia orderem Kutuzowa III st. odbyły się po ogłoszeniu dekretu RN ZSRR z dnia 7 sierpnia 1943 roku. Odznaczenie nr 1 otrzymał szef sztabu artylerii pułkownik Parfenow za walki pod Kurskiem.

Pośród nagrodzonych orderem Kutuzowa różnych stopni jest także około 100 generałów i oficerów obcych państw będących sojusznikami ZSRR podczas II Wojny Światowej. Generał WP Borys Pigarewicz został odznaczony orderem Kutuzowa II st. dwukrotnie.

Orderem Kutuzowa uhonorowano także ponad 1570 jednostek i związków taktycznych Armii Czerwonej, a także niektóre polskie jednostki:

- **1 Warszawska Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki – Orderem Kutuzowa II klasy;**
- **1 Warszawska Brygada Artylerii Ciężkiej im. Józefa Bema – Orderem Kutuzowa II klasy;**
- **3 Warszawska Brygada Artylerii Haubic – Orderem Kutuzowa II klasy;**
- **5 Pomorska Brygada Artylerii Ciężkiej – Orderem Kutuzowa II klasy;**
- **1 Warszawska Brygada Saperów – Orderem Kutuzowa II klasy;**
- **13 Warszawski Pułk Artylerii Pancerniej – Orderem Kutuzowa III klasy;**
- **4 Pomorski Samodzielny Pułk Czołgów Ciężkich – Orderem Kutuzowa III klasy.**

Jako jedyna jednostka cywilna order Kutuzowa I st. otrzymał w 1945 roku słynny zakład produkcji czołgów w Czelabińsku za istotny wkład w zniszczeniu faszystowskich Niemiec.

Order Kutuzowa I st. został nadany 675 razy, II st. – 3326 razy (w tym 530 jednostkom wojskowym) oraz III st. był nadawany 3328 razy (w tym 1060 jednostkom wojskowym).

Szczegółowe opisy oraz rodzaje orderu.

Możemy wymienić 2 podstawowe typy odznaczenia.

Typ 1. Odznaka orderu podwieszana na prostokątnej kołodce z czerwoną wstążką. Z tyłu kołodki znajduje się gwintowany słupek w celu przymocowania orderu do munduru. Odznaczenie noszono po lewej stronie klatki piersiowej.

Typ 2. Dekretem RN ZSRR z dnia 19 czerwca 1943 roku zmieniono regulamin noszenia odznaczenia. Order już nie posiadał dodatkowej kołodki, był mocowany za pomocą słupka na rewersie oraz noszony po prawej stronie klatki piersiowej.

Całość orderu Kutuzowa I st. powstała z połączenia trzech osobnych części. Pierwszą częścią jest dziesięcioramienna gwiazda wykonana w całości ze złota. Na nią od góry nałożona jest druga srebrna część w kształcie pięcioramiennej gwiazdy z zaokrąglonym emaliowanym środkiem. Trzecią część stanowi złota płaskorzeźba z wizerunkiem Kutuzowa umieszczona w samym centrum odznaczenia. Oprócz tego pierwszy typ odznaki zawieszony na prostokątnej kołodce (29,5x20 mm) z czerwoną wstążką, gwintowanym słupkiem z tyłu i zakrętką z wybitym napisem „МОДЕТНЫЙ ДВОР”. Średnica zakrętki 25 mm w typie pierwszym i 33 mm – w drugim.

Typ I – odznaka orderu zawieszona na kołodce.

Na rewersie odznaczenia, w centrum dziesięcioramiennej gwiazdy, znajduje się otwór o średnicy 23 mm, przez który widoczna jest wewnętrzna część srebrnej pięcioramiennej gwiazdy. Również na rewersie można zauważyć pięć nitów mocujących: trzy znajdują się w okolicy promieni złotej gwiazdy (1,6,11h) i łączą obydwie gwiazdy ze sobą oraz dwa nity są w okolicy otworu centralnego (12 i 5h) i służą do utrzymania płaskorzeźby Kutuzowa. Napis „МОДЕТНЫЙ ДВОР” wybity tylko na nakrętce. Numer orderu naniesiony ręcznie na złotą gwiazdę, zwykle w okolicy 5h. Znane numery odznaczenia: 30, 64, 85. Ekstremalnie rzadki!

Typ II – odznaka orderu na gwintowanym słupku.

Wszystkie warianty tego typu orderu mają na rewersie wybita wklęsłymi literami sygnatura Mennicy „МОНЕТНЫЙ ДВОР”, który znajduje się powyżej słupka na złotej gwiazdzie (12h). Numer wybity podobnie jak w typie pierwszym.

Wariant 1. Pięć nitów na rewersie. Otwór centralny jest mniejszy (około 25 mm). Jedyńy znany numer – 138.

Wariant 2. Pięć nitów na rewersie. Otwór centralny większy (około 30 mm). W zależności od sposobu wybitcia napisu „МОНЕТНЫЙ ДВОР” możemy wyróżnić kilka rodzajów odznaczenia.

Rodzaj 1. Sygnatura „МОНЕТНЫЙ ДВОР” dwuwiersowa.

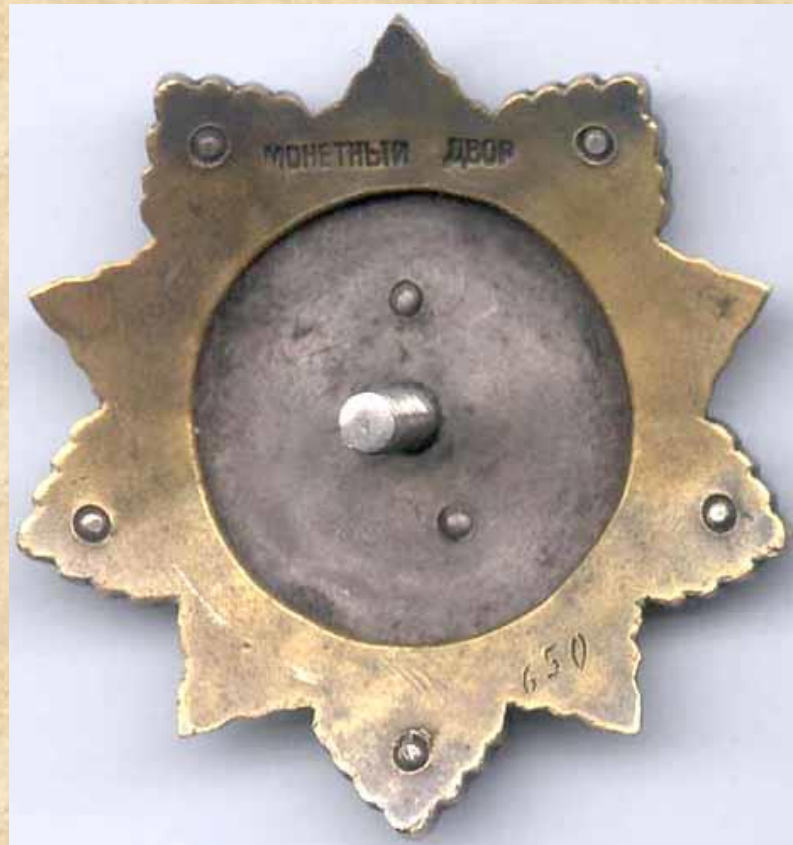

Rodzaj 2. Sygnatura „МОНЕТНЫЙ ДВОР” jednowersowa. Minimalny znany numer – 153, maksymalny – 717.

Wariant 3. Siedem nitów na rewersie. Na złotej gwieździe są pięć nitów w celu mocowania gwiazd pomiędzy sobą (1,4,6,8 i 11h). Dwa nity w otworze centralnym jak na poprzednich wariantach. Minimalny znany numer – 376, maksymalny – 870.

Podstawowe części orderu Kutuzowa II st. są takie same, tylko zostały wykonane w całości ze srebra. Kołodka, zakrętka oraz lokalizacja numeru również są podobne do I st. odznaczenia.

Typ I – odznaka orderu zawieszona na kołodce.

Średnica otworu centralnego około 22 mm. Wszystkie pozostałe szczegóły (ilość i lokalizacja nitów, numery seryjne) podobne do odznaczenia I st.

Wariant 1. Na rewersie orderu jest dodatkowe przypięcie w celu lepszego mocowania do munduru. Jedyne znany numer to 20.

Wariant 2. Brak dodatkowego zapięcia. Minimalny znany numer – 91, maksymalny – 354.

Typ II – odznaka orderu na gwintowanym słupku.

Wariant 1. Pięć nitów na rewersie (lokalizacja podobna do odznaczenia I st.) Średnica otworu centralnego wynosi około 20 mm. W zależności od sposobu wybicia sygnatury Mennicy „МОНЕТНЫЙ ДВОР” możemy wyróżnić dwa rodzaje orderu.

Rodzaj 1. Sygnatura „МОНЕТНЫЙ ДВОР” dwuwersowa. Minimalny znany numer – 376, maksymalny – 410.

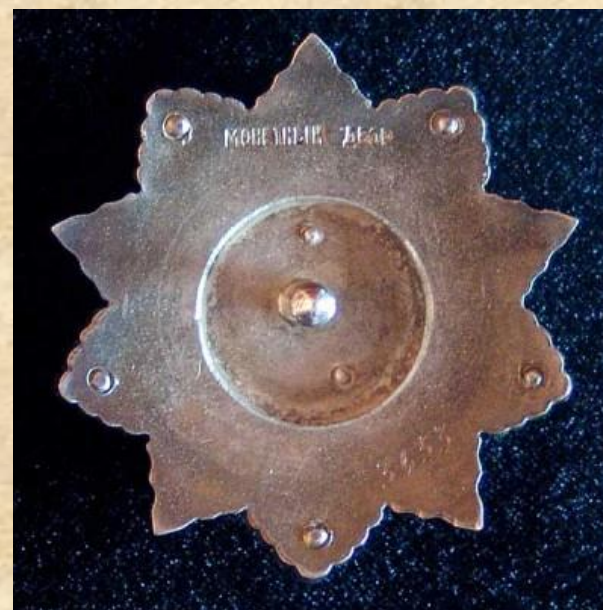
Rodzaj 2. Sygnatura „МОНЕТНЫЙ ДВОР” jednowersowa. Minimalny znany numer – 429, maksymalny – 1994.

Wariant 2. Siedem nitów na rewersie (lokalizacja podobna do orderu I st.). Minimalny znany numer – 1508, maksymalny – 3653.

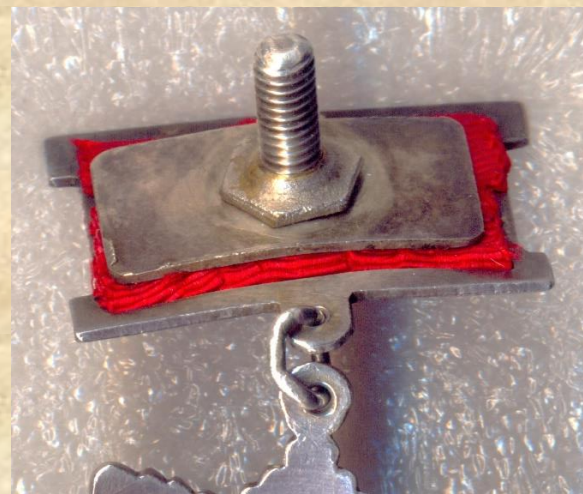

W odznace orderu Kutuzowa III st. wszystkie trzy części stanowią jedną integralną całość. Nie używano emalii podczas produkcji orderu, jak również nie ma otworu centralnego na rewersie. Pierwszy typ odznaki zawieszony na prostokątnej kołodce (29,5x20 mm) z czerwoną wstążką, gwintowanym słupkiem z tyłu i zakrętką z wybitą sygnaturą „МОНЕТНЫЙ ДВОР”. Średnica zakrętki 25 mm w typie pierwszym i 33 mm – w drugim.

Typ I – odznaka orderu zawieszona na kołodce.

Rewers odznaczenia lekko wklęsły, w środkowej części ma nieco większe okrągłe wygięcie. Sygnatura „МОНЕТНЫЙ ДВОР” widoczny tylko na zakrętce. Numer orderu umieszczono w dolnej części, na 5h. Minimalny znany numer – 153, maksymalny – 494. Ten typ orderu jest bardzo rzadki, ponieważ oficerowie często samodzielnie przerabiali odznakę na typ 2, dodając gwintowaną śrubę.

Typ II – odznaka orderu na gwintowanym słupku.

Rewers odznaczenia jest gładki, lekko wgięty. W centrum został przylutowany gwintowany słupek. Sygnatura „МОЧЕТНЫЙ ДВОР” dwuwersowa, wykonana wklęsłymi literami. Numer seryjny orderu wybitny ręcznie. W zależności od lokalizacji napisu „МОЧЕТНЫЙ ДВОР” oraz szczegółów awersu zastosowano podział odznaczenia na warianty.

Wariant 1. Sygnatura Mennicy „МОЧЕТНЫЙ ДВОР” znajduje się poniżej słupka, na 6h. Wybitny ręcznie numer seryjny jest tuż obok, na 5h. Minimalny znany numer – 505, maksymalny – 7969.

Rodzaj 1. Na Wieży Spasskiej moskiewskiego Kremla nad głową Kutuzowa widnieją poprzeczne paski.

Rodzaj 2. Brak poprzecznych pasków na Wieży Spasskiej Kremla.

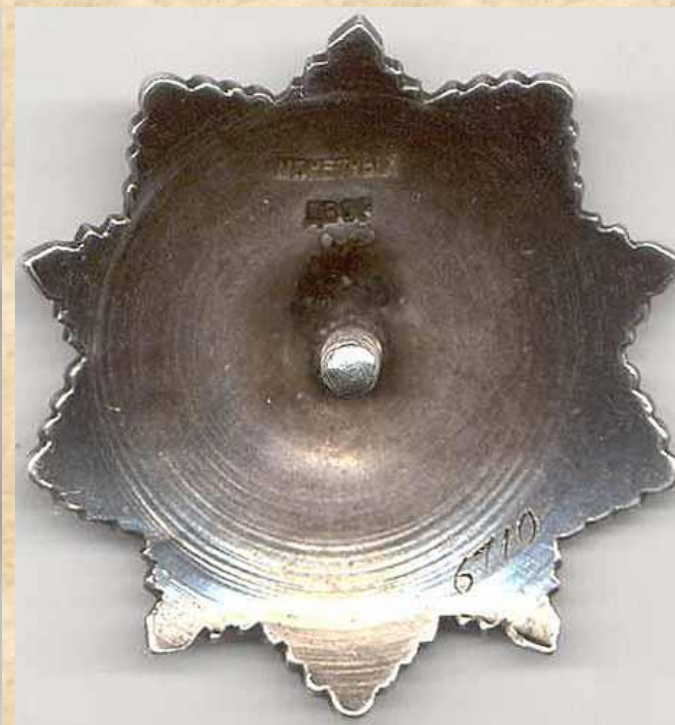

Wariant 2. Sygnatura „МОНЕТНЫЙ ДВОР” znajduje się powyżej gwintowanej śruby, na 12h. Możemy w tym wariacie wyróżnić dwa rodzaje, podobnie jak w wariacie 1. Minimalny znany numer – 6585, maksymalny – 7070.

Rodzaj 1. Na Wieży Spasskiej moskiewskiego Kremla nad głową Kutuzowa widnieją poprzeczne paski.

Rodzaj 2. Brak poprzecznych pasków na Wieży Spasskiej Kremla.

Porównanie rodzajów obu wariantów orderu.

Na rynku kolekcjonerskim bardzo często można spotkać podróbki orderu Kutuzowa. Jakość ww. podróbek bardzo się różni, często wskazana konsultacja doświadczonego specjalisty (www.czasybohaterow.pl) w celu określenia autentyczności odznaczenia. Poniżej kilka przykładów kopii orderu Kutuzowa.

